

STOCKHOLMSKÄLLAN

Här levde 12 munkar fram till 1547

Gamla stan finns ett undanskymt källarutrymme kvar som minner om medeltidens Svartbrödrakloster. Dominikanerna, eller Svartbröderna som de kallades i folkmun, fick en tomt av kung Magnus Eriksson 1336, samma år som kröningen av kungen skedde. Tomten bebyggdes och 1350 var klosterverksamheten i gång.

Går man Prästgatan söderut ser man spåren av murar i gatläggningen på Prästgatan och vid Tyska stallplan. Även om klosterbyggnaden är återgiven på Vädersolstavlan och på Blodbadstavlan är det svårt att riktigt få en klar bild av hur klosteret var uppbyggt. Troligen var det anpassat till den slutande terräng det var anlagt på. I klosteret fanns ett bibliotek med över 100 handskrifter, sovsalar, matsal mm. Merparten av klosteret revs 1547.

Utgrävningar i området, nu senast 2010 av Stadsmuseets arkeologer, har givit fler ledtrådar kring klosterets utseende och människorna runt det. Nya fynd i form av bland annat golvtegel, skelett och mynt har kommit i dagen efter lång tid i marken.

I närheten ligger Svartmangatan som minner om hur munkarna var klädda. Dräkten var av vitt linnetyg med svarta överkläder av ylle. Gustav Vasa kallade dem därför för ”skator” och när han genomdrev reformationen 1527 hotade han med att röka dem ur sitt näste.

Enligt ordensreglerna skulle det åtminstone vara 12 munkar i ett konvent och deras viktigaste uppgift var att predika bland folket, därför namnet predikarbröder. Man skulle leva enkelt och på allmosor, allt enligt tiggardens regler.

Dominikanerkonventet kallades även under medeltiden för kloster men var, till skillnad från kloster som är stängda och avskiljda, öppet för allmänheten. Invånare i Stockholm kunde delta i mässorna i konventskyrkan. Man tog också emot människor som bodde där en tid. En sådan person var Magister Mathias, heliga Birgittas bikt-fader. Mathias översatte Birgittas uppenbarelser till latin, hävdade deras äkthet, och spred på det viset ut dem över Europa.

”...golvtegel, skelett och mynt har kommit i dagen...”

Kanske blev Svartbrödraklosteret i alla fall mest känt för en altarbild som fanns i klosterkyrkan, Defixoi Domini (Kristi nedtagning från korset), kallad Helga lösen i folkmun. Helga lösen omtalades redan vid tiden för klosterets tillblivelse som en undergörande altarbild. Folk började vallfärda till svartbrödernas kloster och be inför altarbilden. Kanske bodde då långväga vandrare i Svartbrödraklosterets härbärge, den källare som fortfarande finns bevarad. Skedde sedan ett mirakel var det vanligt att man återgäldade klosteret och gav en gåva i form av vax, mat eller något annat. Mirakel var viktiga i den medeltida katolska tanken om att Gud ingrep i vardagen, de bevisade en gudomlig existens.

Ättioåtta mirakler finns nedtecknade i Fader Gregorius mirakelsamling. Läser man dem är det som att komma den medeltida människan lite

närmare. Mirakelberättelserna rör problem vi kan relatera till i dag: sjukdomar, oro för olyckdrabbade barn, förstoppning och tandvärk.

Gustav Vasa noterade vad han lade beslag på från klosteret vid reformationen, bland annat en altarbild på elva kilo i silver. Antagligen handlade det om Helga lösen, som kungen sedan antingen smälte ned, sparade i slottet, eller så försvann den ut någonstans i Europa.

Nuförtiden tas den bevarade källarlokalen omhand av Stockholms medeltidsmuseum och det går att boka visningar om man vill se 1300-talsvalven och göra sig en föreställning om hur det kunde ha sett ut för nästan 700 år sedan. I april öppnar en liten utställning om svartbrödraklosteret på Medeltidsmuseet.

Marit Holgersson

KLOSTERHISTORIA. Spåren av en mur i gatläggningen på Prästgatan i Gamla stan vittnar om ett medeltida svartbrödrakloster.

Nedre bilden visar 1300-talsvalvet som det ser ut i dag.

FOTO: STOCKHOLMSKÄLLAN

FOTO: STOCKHOLMSKÄLLAN